

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ

*А. Г. Герасименко, д. э. н., доцент, Киевский национальный
торгово-экономический университет, geranzhel@gmail.com*

Методология исследования. Результаты получены путем использования методов: исторического и логического – при исследовании отдельных векторов экономической трансформации; систематизации и обобщения – при установлении закономерностей трансформации экономических систем; индексного анализа – при исследовании темпов глобализации отдельных экономических систем, их групп и всей мировой экономики; графического моделирования – для иллюстрации основных закономерностей и тенденций развития трансформационного процесса.

Результаты. Установлено, что трансформация экономических систем происходит согласно трех основных векторов: институционального, ресурсного и территориально-пространственного. Движение экономической системы вдоль первого вектора предполагает изменение и дополнение системы базовых институтов экономического развития. Вдоль второго – обновление парка ее производительных сил, смещение роли доминантного ресурса от рабочей силы, земли, капитала к знаниям, что отображается на изменении структуры соответствующей экономики и уровня ее эффективности. Вдоль третьего – расширение географических границ экономической системы, увеличение ее открытости, конвергенцию с другими экономическими системами в направлении формирования единого мирохозяйственного комплекса. Объединение этих векторов позволило создать целостную модель трансформации экономических систем как теоретическое обобщение предыдущих вех трансформационного процесса и основу для прогнозирования его дальнейшего развития.

Новизна полученных результатов состоит в формировании теоретической модели трансформации экономических систем, способной систематизировать существующие исследования трансформационного процесса и детерминировать вероятные варианты дальнейшей трансформации экономических систем.

Практическая значимость. Полученные результаты могут быть использованы правительствами отдельных стран для определения места соответствующих национальных экономических систем в модели их трансформации и формирования на этой основе предложений относительно направлений экономической политики государства, а также для прогнозирования процесса трансформации как отдельных национальных систем, так и всего их множества.

Ключевые слова: економічна система, трансформація економічних систем, вектор трансформації, інститут, виробничі сили, глобалізація.

Література

1. Бодров В. Г. Теорії економічних трансформацій та досвід ринкових перетворень у Східній Європі (1921–2001 рр.) / В. Г. Бодров // Історія народного господарства та економічної думки України. – 2003. – Вип. 35–36. – С. 3–16.
Bodrov V. H. *Teorii ekonomichnykh transformatsiy ta dosvid rynkovykh peretvoren u Skhidniy Evropi (1921–2001 rr.)* [Economy transformation theories and market changes experience in East Europe (1921–2001)]. / V. H. Bodrov // *Istoriya narodnoho hospodarstva ta ekonomichnoi dumky Ukrainy*. – 2003. – Vyp. 35–36. – P. 3–16.
2. Геец В. Трансформационные преобразования в Украине: переосмысливая пройденное и думая о будущем / В. Геец // Общество и экономика. – 2006. – № 3. – С. 23–53.
Heets V. *Transformatsionnye preobrazovaniya v Ukraine: pereosmyslivaya proydennoe i dumaya o budushchem* [Transformation changes in Ukraine: passage reinterpreting and thinking about future] / V. Heets // *Obshchestvo i ekonomika*. – 2006. – № 3. – P. 23–53.
3. Злупко С. Перехідна економіка: сучасна Україна / С. Злупко. – К. : Знання, 2006. – 367 с.
Zlupko S. *Perekhidna ekonomika: suchasna Ukraina* [Transitive economy: modern Ukraine] / S.. Zlupko. – K. : Znannya, 2006. – 367 p.
4. Бальцеревич Л. Социализм, капитализм, трансформация: очерки на рубеже эпох / Л. Бальцеревич – М. : Наука, 1999. – 352 с.
Baltserovich L. *Sotsializm, kapitalizm, transformatsiya: ocherki na rubezhe epokh* [Socialism, capitalism, transformation: essay on epoch border] / L. Baltserovich – M. : Nauka, 1999. – 352 p.
5. Kornai J. The Postsocialist Transition and the State: Reflections in the Light of Hungarian Fiscal Problems / J. Kornai // *The American Economic Review*. – 1992. – Vol. 82. – Issue 2. – P. 1–21.
6. Папава В. О терминологическом аспекте постсоциалистической трансформации / В. Папава // Общество и экономика. – 2005. – № 7–8. – С. 54–56.
Papava V. *O terminologicheskoy aspekte postsotsialisticheskoy transformatsii* [About terminological aspect postsocialism transformation] / V. Papava // *Obshchestvo i ekonomika*. – 2005. – № 7–8. – P. 54–56.
7. Економічні системи : монографія / За ред. Г. І. Башнянина. – Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2006. – Т. 1. – 484 с.
Ekonomichni systemy [Economy systems]: monografiya / Za red. H. I. Bashnianyna. – L. : Vyd-vo Lviv. komerts. akad., 2006. – T. 1. – 484 p.
8. Гражевська Н. І. Економічні системи епохи глобальних змін / Н. І. Гражевська. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
Hrazhevskaya N. I. *Ekonomichni systemy epokhy globalnykh zmin* [Epoch global changes economy systems] / N. I. Hrazhevskaya. – K. : Znannya, 2008. – 431 p.
9. Леоненко П. М. Сучасні економічні системи : Навч. посіб. / П. М. Леоненко, О. І. Черепніна. – К. : Знання, 2006. – 429 с.
Leonenko P. M. *Suchasni ekonomichni systemy* [Modern economy systems]: Navch. posib. / P. M. Leonenko, O. I. Cherepnina. – K. : Znannya, 2006. – 429 p.
10. Гражевська Н. І. Відображення трансформаційних процесів у системі категорій соціально-економічної динаміки / Н. І. Гражевська // Економічна теорія. – 2007. – № 4. – С. 19–29.
Hrazhevskaya N. I. *Vidobrazhennia transformatsiynykh protsesiv u systemi katehoriy sotsialno-ekonomichnoi dynamiki* [Reflection transformation processes in system social-economy dynamics categories] / N. I. Hrazhevskaya // *Ekonomichna teoriya*. – 2007. – № 4. – P. 19–29.
11. Кириченко В. Рыночная трансформация экономики: теории и опыт / В. Кириченко // Российский экономический журнал – 2000. – № 11–12. – С. 34–37.
Kirichenko V. *Rynohnaya transformatsiya ekonomiki: teoriya i opyt* [Market transformation economy: theory and experience] / V. Kirichenko // *Rossiyskiy ekonomicheskii zhurnal* – 2000. – № 11–12. – P. 34–37.
12. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с.
Nort D. *Instituty, institutsionalnye izmeneniya i funkcionirovanie ekonomiki* [Institutes, institutional changes and economy function] / D. Nort. – M. : Fond ekonomicheskoy knigi «Nachala», 1997. – 180 p.
13. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М., 2002. – 371 с.
Toffler E. *Tretya volna* [Third wave] / E. Toffler. – M., 2002. – 371 p.
14. Євдокимова Д. М. Економічний розвиток: процесний підхід / Д. М. Євдокимова // Стратегія економічного розвитку України : науковий збірник. – 2004. – Вип. 15. – С. 21–24.
Yevdokymova D. M. *Ekonomichnyi rozvytok: protsesniy pidkhid* [Economy development: process approach] / D. M. Yevdokymova // *Stratehiya ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : naukovi zbirnyk*. – 2004. – Vyp. 15. – P. 21–24.

15. Бураковський І. У пошуках моделі економічного розвитку / І. Бураковський // Українська державність у ХХ столітті. (Історико-політологічний аналіз) / В. Адамський, Б. Андресюк, Є. Бистрицький та ін. Кер. авт. кол. О. Дергачов. – К. : Політична думка, 1996. – 435 с.
Burakovskiy I. *U poshukakh modeli ekonomichnoho rozvytku* [In search economy development model] / I. Burakovskiy // Ukrainiska derzhavnist u XX stollitti. (Istoryko-politolohichniy analiz) / V. Admmskiy, B. Andresyuk, Ye. Bystrytskiy ta in. Ker. avt. kol. O. Derhachov. – K. : Politychna dumka, 1996. – 435 p.
16. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шаститко. – М. : Экон. фак. МГУ, ТЕИС, 2002. – 591 с.
Shastytko A. E.. *Novaya institutsionalnaya ekonomicheskaya teoriya* [New institutional economy theory] / A. E. Shastytko. – M. : Ekon. fak. MGU, TEIS, 2002. – 591 p.
17. Velde D. W. Economic transformation: where are we heading, post-2015? [Електронний ресурс] / D. W. Velde // Shaping Policy for Development – Режим доступу : <http://www.odi.org.uk/opinion/8084-economic-transformation-heading-post-2015>
18. Breisinger C. Economic Transformation in Theory and Practice. What are the Messages for Africa? [Електронний ресурс]. / C. Breisinger and X. Diao // IFPRI Discussion Paper 00797. – September 2008.– Режим доступу : <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/ifpridp00797.pdf>
19. Осипов Г. В. Социологический энциклопедический словарь / ред.- коорд. Г. В. Осипов. – М. : Изд. Группа ИНФРА-М - НОРМА, 1998. – 480 с.
Osipov G. V. *Sotsiologicheskii entsiklopedicheskii slovar* [Sociological encyclopedia dictionary] / red.- koord. G. V. Osipov. – M. : Izd. Gruppy INFRA-M - NORMA, 1998. – 480 p.
20. Кирилюк Є. М. Методологія дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних теоріях / Є. М. Кирилюк, А. М. Процца-ликіна // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 4. – С. 172–179.
Kurylyuk Ye. M. *Metodologiya doslidzhennia protsesiv transformatsii ekonomichnykh system u suchasnykh teoriyakh* [Investigation methodology transformation processes economy system in contemporary theories] / Ye. M. Kurylyuk, A. M. Proshchalykina // Mekhanizm rehulyuvannia ekonomiky. – 2011. – № 4. – P. 172–179.
21. Гражевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. посіб. / Н. І. Гражевська. – К. : Знання, 2011. – 286 с.
Hrazhevska N. I. *Evolyutsiya suchasnykh ekonomichnykh system* [Modern economy system evolution]: navch. posib. / N. I. Hrazhevska. – K. : Znanniya, 2011. – 286 p.
22. Pryor F. L. Guidebook to the Comparative Study of Economic Systems / F. L. Pryor. – Englewood Cliffs, N. J. : Prentice-Hall, 1985.
23. Поланьи К. Великая трансформация. Политические и экономические истоки нашего времени / К. Поланьи – СПб. : Издательство «Алтейя», 2002. – 320 с.
Polanyi K. *Velikaya transformatsiya. Politicheskie i ekonomicheskie istoki nashego vremeni* [Grate transformation: politics and economy sources of our time] / K. Polanyi – SPb. : Izdatelstvo «Alteya», 2002. – 320 p.
24. Гэлбрейт Дж. Экономические теории и цели общества / Дж. К. Гэлбрейт. – М. : Прогресс. – 1976. – 408 с.
Gelbreyt Dzh. *Ekonomicheskie teorii i tseli obshchestva* [Economy theories and aims of society] / Dzh. K. Gelbreyt. – M. : Progress. – 1976. – 408 p.
25. Fisher A. G. B. Production, primary, secondary and tertiary / A. G. B. Fisher // Economic Record. – 1939. – Vol. 15. – P. 24–38.
26. Kuznets S. Underdeveloped Countries and the Pre-Industrial Phase in the Advanced Countries : an Attempt at Comparison / S. Kuznets // The economics of underdevelopment [Selected and edited by A.N. Agarwala and S. P. Singh].- London : Oxford Univ. Press. – 1958. – P. 135–153.
27. Chenery H. B. Patterns of Industrial Growth / H. B. Chenery // The American Economic Review. – 1960. – Vol. 50. – N 4. – P. 624–654.
28. Иноземцев В. Парадоксы постиндустриальной экономики / В. Иноземцев // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – № 3. – С. 3–11.
Inozemtsev V. *Paradoksy postindustrialnoy ekonomiki* [Paradoxes postindustrial economy] / V. Inozemtsev // Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya. – 2000. – № 3. – P. 3–11.
29. Бузгалин А. В. Россия в глобальной экономике знаний трансформаций: контексты и альтернативы / А. В. Бузгалин // Terra Economicus. Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2008. – Том 6. – № 1. – С. 27–39.
Buzgalin A. V. *Rossiya v globalnoy ekonomike znaniy transformatsiy: konteksty i alternativy* [Russia in global economy of knowledge transformations: contexts and alternatives] / A. V. Buzgalin // Terra Economicus. Ekonomicheskii vestnik Rstovskogo gosydarstvennogo universiteta. – 2008. – Tom 6. – № 1. – P. 27–39.
30. Dow G. K. The Transition to Agriculture : Climate Reversals, Population Density, and Technical Change / G. K. Dow, N. Olewiler and C. G. Reed [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aeaweb.org/assa/2006/0108_1300_0404.pdf
31. Дракер П. Посткапиталистическое общество / П. Дракер // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под. ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – С. 67–100.

Draker P. *Posmkapitalisticheskoe obshchestvo* [Postcapitalist society] / P. Draker // *Novaya postindustrialnaya volna na Zapade: Antologiya* / Pod. red. V. L. Inozemtseva. – М. : Akademia, 1999. – P. 67–100.

32. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А. А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 632 с.

Chukhno A. A. *Postindustrialna ekonomika: teoriya, praktyka ta yikh znachennya dlya Ukrainy* [Postindustrial economy: theory, practice and their meaning for Ukraine] / A. A. Chukhno. – К. : Logos, 2003. – 632 p.

33. Бузгалин А. В. Неоэкономика: очерки теории и методологии / Под ред. А. В. Бузгалина. – М. : Экон. фак. МГУ: ТЕИС, 2003 – 244 с.

Buzgalin A. V. *Neoeconomika: ocherki teorii i metodologii* [Neoeconomy: theory and methodology essays] / Pod red. A. V. Buzgalina. – М. : Ekon. fak. MGU: TEIS, 2003 – 244 p.

34. Офіційний веб-сайт Цюрихського інституту дослідження бізнес-циклів Konjunkturforschungsstel der ETH Zürich [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://globalization.kof.ethz.ch/>

Ofitsyniy veb-sayt Tsiurikhskogo instytutu doslidzhennya biznes-tyklias [Official web-site of Zurich institute investigation business-cycles] Konjunkturforschungsstel der ETH Zürich [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://globalization.kof.ethz.ch/>